

Borut Peršolja

TAKO BLIZU, A TAKO DALEČ

Gore so se, jasno vidne na robu obzorja ravnine, dvignile naravnost pred nami, takoj ko smo zapustili mesto. Prvi sem jih zagledal in zavriskal podobno kot takrat, ko nekdo prvič uzre morje. »Pišuka, pri mojih gojzarjih! Tja gor — na nebo?«

V hipu, ko smo stopili na pot v visoke, v nebo segajoče vrhove, je zavladala tišina, tako prežeta z mogočno navzočnostjo Gore, da smo vsi osupnili. Kot bi nebesa in nevidni sodnik sklenila poseben dogovor, nam je bil veličastni prizor na ogled razsvetljen kot na odru. Na prepadnem severnem pročelju je igra pojemajoče zlatobe in zamolke škrlatne teme razkrila zapleteno sestavo dolgih navpičnih skalnih blokov, razov in naloženih skladov; nekateri gladki kot orjaški nagrobniki, drugi razbrazdani in žlebičasti od mojstrskih kiparjev: ledu, vode, vetra in ognja. Ogromno skalovje, ki ga je prelomljeno teme zemlje ob nastanku izrinilo iz morja, je zdaj hladno in vabeče mirovalo v senci zahajajoče lune.

Človeško oko, soočeno s tako mogočno naravno obliko, je očitno pomanjkljivo. Kdo lahko pove, kako veliko ali kako malo od njenih razkrivajočih se čudes so v resnici videli, odbrali in zabeležili pari oči, ki se zdaj v strmečem začudenju upirajo v Najvišjega?

Ali prijateljica opazi prečne police, ki križajo navpičnice glavnega vzorca, katerega geološko sestavo učenci spoznajo najkasneje v gimnaziji? Se prijatelj zaveda stotin krhkih dreves macesna in smreke, zmečkanih in preprišnih pod vsakoletnimi plazečimi se izbruhi snega, medtem ko najmlajši gornik ujame črni poblisk kavkega krila in pomisli, da je sreča opoteča? In ali se Mateja — njene noge kakor da izbirajo lastno pot skozi v tisočletjih naložen grušč, ko nagne glavo proti bleščečim vrhovom —

že počuti kaj več kot osupla gledalka, ki odprtih ust zija v milijone let staro predstavo?

Tako molče stopamo v vznožje krnice, v gosjem redu, vsak zaprt v svoj odlični svet zaznav, ne da bi se zavedali pritiskov in napetosti, ki skalno gmoto priklepajo na občasnno drhtečo zemljo: škripanja in drgetanja, nestalnih preprihov in tokov, znanih samo izkušenim alpinistom, ki s čelado na glavi trkajo ob panoramske poglede.

Nobeden od njih ne vidi ali ne sliši gada, ki vleče svoje spretno črne navoje spredaj po kamnih. In tudi ne paničnega bega mravelj, muh in svizcev izpod trohnečega listja, lubja in iz lukenj, izkopanih na travnih površinah. Na tej strani Vzvišenosti je ena sama steza in številne vodljive poti. Tiste, ki so že bile, so se že davno zarasle ali izginile pod naloženim kamenjem dolgih melišč.

Dolgo, dolgo je že tega, odkar je katerokoli živo bitje razen priložnostnega zajca ali gamsa nepoklicano stopilo na njegove od ledu obrušene strmali.

Ponižnost: vrlina, ki smo jo že skoraj pozabili.

Značaj gora je spremenljivost – v dnevu in tisočletjih.

STRAŠNA LEPOTA GORA

Mateja je bila prva, ki je predrla nevidno mrežo ustvarjalne tišine. »Ti vrhovi ... čudovito strašljivi so!«

»Strašljivi? Oh, kako privlačno!« je vzkliknila prijateljica. »Boris, si slišal to?« Pri štirinajstih je beseda strašljivost zagotovo zvenela skoraj nespodobno. In zdaj, pri petindvajsetih? Boris, razsvetljen od tihega, srčnega veselja, se ji je zgolj nasmehnil. Prijateljica je vztrajala. »Mateja! Saj ni res, kajne!«

»Moj dedek je govoril o strašljivosti samo takrat, kadar je opisoval izkušnjo Dachaua,« je rekla Katja. »Edini iz vasi se je iz njega vrnil živ.«

»To je čisto nekaj drugega,« je našobljeno sklepal prijateljica.

»Če vam je všeč ali ne,« je opozorila Mateja, »je strašljivost lahko boleče lepa ali prefinjeno kruta.«

Prijateljica si je z rokami zatisnila ušesa. »Nehaj, Mateja! Nočem poslušati takih stvari.«

»Ah, ne draži je, Mateja,« je miril Boris, ker je videl, da običajno živahna prijateljica tokrat boljči z utrujenimi očmi. »Zakaj se ne ustavimo in usedemo na tole deblo in uživamo v rojstvu dneva?«

V Mateji ni bilo resnične nagajivosti — samo žgoča želja po dokončni resnici na vseh področjih. To ji je včasih prešlo v skoraj neznosno hrepenenje, tako kot včeraj zvečer, ko je pogledala na spletno vremensko napoved za ta del gora.

»Občutek imam, da je bila steza nekje tu zgoraj,« je rekla Mateja. »Spomnim se skrbnega Tumovega

opisa in skice iz starega Planinskega vestnika. Rada bi videla, od kod je bila narisana.«

»Morda so se mu približali z nasprotne strani,« je rekla prijateljica in izvlekla fotoaparata. »V tistih časih so se najbrž spustili skozi škrbino. Stvar, ki bi jo jaz rada videla, pa sta tisti nenavadni žmuli, ki smo ju navsezgodaj zgolj v nejasnih obrisih opazili iz doline.«

Ob vsakem koraku je gorska pokrajina pod njimi postajala bolj očarljiva, z novimi podrobnostmi štrlečih skal in odsekov sten z mokrimi lisastimi vzorci. Zdaj ruševje, zamolklo bleščče nad svetlo zelenino strmali, nato temna razpoka med balvanoma, kjer so kot zelena čipka trepetali macesnovi laski.

»Daj, no, da vsaj vidimo, kako je na drugi strani grebena,« je bolj sebi kot drugim rekla Katja in nabilala predolge rokave bombažne majice v dlani.

Ruševje se je kmalu umaknilo majhni zaplati gostega praskajočega zoglenelega grmovja, ki ga je zakurila strela in se je končala s skalnim skokom nekaj deset metrov nad glavami. Mateja je na čelu kolone stopila iz črne ognjene puščave v območje — zdaj že — svetle stene in pokleknila na skalo, da je dala prostor še drugim s spretno samozavestjo, ki sem jo opazoval že od zjutraj.

MED VZNOŽJEM IN VRHUNCEM

Ves dan traja razgledni spopad med vznožjem in vrhuncem.

Vonji ruševja, odkrhanih skal in umazanega snega so zgovorne priče, barve gorostasne simetrije, ki se začenja tam, kjer se korak prvič naporno spozna z dokončno težo nahrbtnika.

Ko se dvigne oblak, nasprotnika iščeta svetlobno okno do neba. In vsa tišina gozdne meje ostane sezidana samo še iz hlapov v naglici ohlajenega zraka.

POLDAN ŽIVLJENJA

Dosegli smo rob. Senca je prešla čez otipljivo mejo sonca, ki se nežno, a odločno grabi za greben. Pogledu prepuščam, da lenobno tava po daljavi, drsi čez obrise gora in polzi po posameznih kamnih in obrisih viharnikov, se širi in objema ves ta čudoviti svet. Rahel severozahodnik piha od Vrha, oblaki so še varno spravljani v predal varnosti in letalo, ki brez vidne sledi reže redek zrak, v nekaj sekundah preleti odprto modrino neba. Spet je tišina. Tišina intenzivnega dialoga s samim seboj.

»Je to res divjina? So ti hribi kaj manj vredni, če so jih s svojim vzponom poustvarili naši predhodniki v sporu z naravo?« modrujem sam zase.

V Matejinih očeh preberem stisko iskanja ustreznega oprimka, in ko po nekaj poskusih premaga težnost, se zasmеji: »Divjina je stanje srca in viharjev, ki rovarijo po naši dolinski duši.«

Tako blizu nam je, kot smo mi daleč od nje. V vsakem od nas se odpirajo Dolina iskanja, Dolina ljubezni, Dolina spoznanja, Dolina odmika, Dolina enosti, Dolina osuplosti in Dolina smrti. Tokrat je pred nami Dolina življenja.

»Brala sem plakat našega planinskega društva, ki osamljeno visi na osrednji ulici,« pove prijateljica. »Če se prav spomnim je pisalo, da vabijo v iskanje različnih odtenkov gorskih pastelnih barv.«

Te se danes spreminjajo z vsakim korakom, sicer pa z govorico letnih časov, višino sonca ter z množico oblik in živo igro pogledov.

»Kadar včasih ležim doma v postelji, razmišljam, kakšne barve je tišina gora,« se odzove Katja. »Predstavljam si jo kot neizgovorljivo svetlobo, kot odtenek sive preteklosti in odtenek poživljajoče prihodnosti.«

Zdi se, da vsi zamaknjeno razmišljamo o Katjinih besedah. Brskam po spominu, po svojih uvidih in spoznanjih. Izkušnja me uči, da se barvna pričakovanja redko uresničijo, dokler jim ne pustimo, da pridejo sama od sebe. Pretanjeni načrt, mlada idejna vsebina, se hočeš nočeš podrejata izkušnji šelestenja počutja. Zavedam se, da si človek od nekdaj prisvaja

prostor, udomačuje njegov čas, njegove značajske in duševne glasove, barv pokrajine pa nikoli.

Dohitita nas tudi Boris in najmlajši gornik, ki po tem, ko umiri telo in zasoplo dihanje, izreče čudovito vprašanje brez dokončnega odgovora: »Zakaj je v gorah tako lepo?«

Boris mu z iskrivim nasmeškom (ta razkriva veselje, da je mladeniču uspelo obdržati v sebi sposobnost čudenja) postreže s približkom Nietzscheja: »Gora in njeno doživetje sta tisti poldan življenja, tisti neustavljivi trenutek polnosti bivanja, ki ga napolnjuje moč žive prisotnosti na osi sveta.«

»Lačna sem,« pa skoraj sočasno dahmeta Katja in Mateja.

S smehom na ustih drobimo zadoščenje lakote, sam pa vodniško oprezam za občutjem sebstva, za stik s popolno resničnostjo, ki nas bo — upam! — varno pripeljala domov.

IZŽAREVANJE SREČE

Predstavljam si, da se je dan za tem vzponom vsakomur od nas na obrazu videlo, da smo bili z gorami, s svetom naravnih in duhovnih presežkov. Smo bili ob misli na to vsaj za kratek čas, za kratek trenutek delovnega dne, prijaznejši? Zagotovo pa se je v nas prebujal dobro znani domači občutek, da nam lepota gora pripada, da jo poznamo od nekdaj in smo jo imeli — ponižna hvaležnost! — spet priložnost obuditi in okusiti. Skupinski spomin nam je zarisal meje domovine.

Vprašanja o lepoti gora se spet spomnim čez nekaj dni, ko doma urejam fotografije in pripravljam prispevek za blog Razgledi. Tistemu, ki ga je postavil zadnji, odpišem na njegov e-naslov in ga napotim v Dolino iskanja.

V pomoč so mu lahko odlična (domača in tuja) dela gorniških predhodnikov. (Res samo teh? Kaj pa raziskovalci morij, puščav, polarnega sveta?) Številni so tipali višine, kjer se povezujeta prvini zraka in zračnosti. Gore so neizmerno večje od človeka, navkljub temu pa smo lahko z njimi domači, zaup-

Pustimo, da izstopimo in omogočimo, da vstopajo.

ljivi. Ko v spominu brskam za obrazi svojih gorniških vodencev, mi ušesa polnijo njihove pogoste besede: »Na turi je bilo lepo, ker smo ubežali svojim skrbem in obvezam.«

Kadar hodim in sopiham, ne razmišljam, da med vzponom nezavedno stremim navzgor, k visokemu, oddaljenemu in skoraj nedostopnemu, izbranemu in onkrajnemu. Narava se mi vsakokrat daje zastonj, kot čist, trajno navzoč dar sveta in življenja.

Nekajkrat pa mi je bilo zares dano, da sem se na tem izpostavljenem koščku kamnine pod nogami počutil človeško skromnega in pred tiho praznino nad seboj, ki se te silovito dotika, majhnega in omejenega.

Večkrat pa sem čutil, da me soočenje z naravo, zadoščenje po gibanju in rahla tesnoba pred veličastjem gora silita v razvedanje po nečem, kar presega vsakodnevno posvetnost.

Velikokrat se mi med hojo prikrade beseda meditacija! Ta skrivnostna, včasih omalovaževana beseda se me najbolj dotakne ob sončnem vzhodu ali

zahodu. Takrat neopisljivo čutim, da me, neskončno majhen delček stvarstva, podpirajo kozmične energije. Narava, gore pa še posebej, mi aktivira zaznave na meji domišljije, me osebno nagovori, omogoči trajno vživetje in me oddane v pajčevino očarljivega spomina.

ODJEK GOVORICE GORA

Skozi bukov gozd vidim belino makadamske ceste, ki nas bo odpeljala nazaj med hiše poklicev in hiše razvedrila. Zadnje korake izkoristim za pogovor o doživetem.

»Utrujen sem,« pravim, »bolj kot sem si predstavljal zjutraj. Skrbelo me je, ali bo vreme zdržalo in nam bo uspelo najti prave prehode.« Ozrem se nazaj in preslepi me žarenje zadovoljno utrujenih oči.

»Že dolgo sem si želela na to turo. Obljubil mi jo je že moj pokojni oče,« tiho zadržuje solze v očeh Katja. »Zdaj sem izpolnila njegovo in svojo željo.«

Od spodaj zaslišimo zvok avtomobilov, a preplet doživetega ne popušča.

S svojo pojočo govoro se oglasi sicer redkobeledni Boris, ki ga kmalu čaka rojstvo prvorojenca: »Dopoldan me je ves čas neuklonljivo spremljala koncentracija. Vse je bilo podrejeno lastnemu telesu in ritmu gibanja. Ob sestopu pa se je nekaj prelomilo v meni. Zgodilo se je brez truda, ujelo me je stanje umirjenosti, ki me je naredilo majhnega in pokornega. Nikoli doslej nisem občutil kaj takega.«

V osuplosti zaradi teže povedanega je tiho odjeknila beseda, ki si je dovolila vzeti naš duh in pokoriti razum: »Hvala.«

Hvala, narava, za poldan življenja.

(mag. Borut Peršolja, geograf in gornik, Domžale)

Fotografije Borut Peršolja